

e-ISSN: 2630-631X

Article Type
Research ArticleSubject Area
Textile and Fashion
DesignVol: 8 Issue: 62
Year: 2022 August
Pp: 1364-1378Arrival
27 May 2022
Published
31 August 2022
Article ID 63747Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/smryj.63747>**How to Cite This Article**

Yaldızbaşı, K.N. & Alp, K.Ö. (2022). "Zeynep Tosun'un "Apasas; The City Of The Mother Goddess" İsimli Koleksiyonundan Seçilen Giysilerin Göstergebilimsel Analizi", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 8(62): 1364-1378

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Zeynep Tosun'un "Apasas; The City Of The Mother Goddess" İsimli Koleksiyonundan Seçilen Giysilerin Göstergebilimsel Analizi

Semiotic Analysis Of The Clothes Selected From Zeynep Tosun's Collection Named "Apasas: The City Of The Mother Goddess"

Kübra Nur Yaldızbaşı¹ Kafiye Özlem Alp² ¹ Doktora Öğrencisi., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tekstil Tasarımı ABD, Ankara, Türkiye² Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Temel Sanat Eğitimi Bölümü, Ankara, Türkiye**ÖZET**

Moda bireylerin giyinme ve estetik ihtiyaçlarının yanı sıra sosyolojik, psikolojik, kültürel ve tarihi kavramlara göndermeler yapan devingen bir olgudur. Moda göstergeleri olarak kabul edilen giysiler çeşitli olay ve olgulara, eski uygarlıklara, kültürel kodlara ve çeşitli sanatsal biçimlere gönderme yapmaktadır. Göstergebilim ise bu göstergeleri yeniden anlamlandırıp yorumlamaktadır. Bu çalışma ile Zeynep Tosun'un "Apasas" isimli koleksiyonundan seçilen giysilerin göstergebilimsel analizi ile bu giysilerin kültürel ve tarihsel açıdan ilişkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu çalışma nitel araştırma yöntemi ile yapılmış olup, araştırma kapsamında; Zeynep Tosun'un Apasas; The City of The Mother Goddess adlı Haute Couture koleksiyonundan seçilen 5 adet görsel, çağdaş göstergebilimin önemli isimlerinden biri olan Roland Barthes'in gösteren (düz anlam), gösterilen (yan anlam) olarak belirttiği çözümleme ilkeleri esas alınarak incelenmiştir. Ayrıca görseller, Julia Kristeva'nın metinlerarasılık kuramının modaya uyarlanmasıyla Thomas. F. Broden tarafından öne sürülen giysilerarasılık kuramına göre de analiz edilerek incelenmiştir. Görsellerde inci, yılan, yıldız ve ay sembollerinin yanı sıra dantel, düğüm-püskül ve tel kırma teknikleri ile kültürel kodlara gönderme yapıldığı görülmüştür. Amazon kadınlarının erkeksi gücünü yansıtan maskülen ve kadınsı-dişil özelliğini ifade eden feminen giysiler tespit edilmiştir. Özellikle tasarımcı Apasas koleksiyonunda Antik Yunan ve Amazon uygarlığının giyim anlayışı ile Amazonların mitolojik öykülerden esinlenerek o dönemlere ait giysileri günümüz modasına uyarlayarak, doğrudan ve dolaylı yoldan kültürel bir aktarım gerçekleştirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göstergebilim, Moda, Amazon Kadınları, Giysilerarasılık**ABSTRACT**

Fashion is a dynamic phenomenon that the individuals' dressing and aesthetic needs as well as makes references to sociological, psychological, cultural and historical concepts. Clothing accepted as fashion indicators refers to events and phenomena, ancient civilizations, cultural codes and various artistic styles. Semiotics, on the other hand, reinterprets these indicators. With this study, it is aimed to make a semiotic analysis of the clothes selected from Zeynep Tosun's collection named "Apasas" and to reveal the cultural and historical relationship of these clothes. This study was carried out with the qualitative research method, and within the scope of the research; Zeynep Tosun's Apasas; 5 visuals selected from the Haute Couture collection named The City of The Mother Goddess were analyzed based on the analysis principles of Roland Barthes, one of the important names of contemporary semiotics, as signifier (denotation), signified (connotation). Also with the fashionable adaptation of Julia Kristeva's theory of it has also been studied according to the interclothing theory proposed by Thomas F. Broden. In addition to pearl, snake, star and moon symbols, it has been seen that references to cultural codes are made with lace, knot-tassel and wire breaking techniques in the images. Feminine garments that express the masculine and feminine-feminine characteristics of Amazon women have been identified. In particular, in the Apasas collection, the designer carried out a direct and indirect cultural transfer by adapting the clothing of Ancient Greece and Amazonian civilization and the mythological stories of the Amazons and adapting the clothes of those periods to today's fashion.

Keywords: Semiotics, Fashion, Amazon Women, Interclotthing

GİRİŞ

İnsanlığın varoluşundan itibaren anlam bulma ve anlamlandırma çabası süregelmektedir. "İnsanın insan için ve dünyanın insan için taşıdığı anlamları" araştıran, bilimsel tasarı olarak adlandırılan göstergebilim tüm anlamlı dizgeleri kavrayıp yorumlamaya ve çözümlemeye olanak sunar. Göstergebilim, en basit ifadeyle "gösterge dizgelerinin işleyişini bilimsel bir yöntemle inceler ve betimler" (Rıfat, 2009: 7-12).

Göstergeler, kendi dışında bir şeyi temsil eden ve dolayısıyla bu temsil ettiği şeyin yerini alabilecek nitelikte olan her çeşit biçim, nesne, olgu, vb. olarak tanımlanmakta ve semboller, simgeler, işaretler gösterge olarak ele alınmaktadır. İnsan topluluğunun birbiriyle anlaşmak amacıyla oluşturduğu; diller, jest-mimikler, reklam afişleri, müzik, edebiyat, mimarlık ve moda vb. anlamlı dizgeler birer göstergedir. Bu dizgeler ses, görüntü, yazı ve hareket gibi gereçler ile gerçekleşerek, anlamlı bütünlerin birimleri olan göstergeleri meydana getirmektedir (Rıfat, 2009: 11-12).

Erkman (1987: 30) göstergebilimi, “Göstergebilim, gösterge dizgelerini inceleyen bilim dalı olduğuna (ve neredeyse çevremizdeki hemen her şeyi gösterge sayabildiğimize) göre, oldukça geniş bir alanı kapsar.” şeklinde ifade etmektedir. Öyle ki modanın da hem iletişimsel hem de zengin bir kültürel alana ve içeriğe sahip olması gösterge olarak incelenmesini mümkün kılmaktadır.

Çağdaş göstergebilimin önemli isimlerinden biri olan Roland Barthes, geliştirdiği özgün yaklaşımla daha çok popüler kültür çözümlenmeleri üzerine yoğunlaşmıştır. Bu yapısal çözümleme yöntemi, bildirişim amacı içermemekle beraber anlam taşıyan çeşitli olguları (giyim, mobilya vb.) içermektedir. Barthes bütün bunları anlamlama kavramı vasıtasıyla göstergebilime bağlar, göstergelerle ikincil gösterilenler ya da yananlam gösterilenleri arasındaki bağıntılara vurgu yapar (Vardar, 1999: 88).

Roland Barthes’ e göre, moda, giysiden ayrı bir sosyal yapıdır. Moda, elbise “imge-giyim” vasıtasıyla temsil edilmesiyle oluşturulan soyut bir fikirdir. Dolayısıyla bu iki kavram, tüketicide arzu uyandırmak amacıyla modayı inşa etmek için birbirleriyle kesişmektedir (Calvert, 2012: 37 akt: Bayburtlu ve İşören, 2021: 986).

Moda sosyolojik, psikolojik, kültürel ve dinsel kavramlara gönderme yapan sembolik bir ifade tarzıdır (Waquet ve Laporte, 2011: 68). Bireylerin kültürel değerleri, yaşam şekli, toplumdaki statüleri hatta dünya görüşlerini yansıtan ayna niteliği taşımaktadır. Öyle ki moda tasarımcıları da toplumun eğilimlerinin yönünü tespit ederek toplum tarafından benimsenecek geçici yenilikler ortaya koymaktadırlar (Uzoğlu, 1999: 122). Guiraud (1994: 111)’a göre;

“Moda merkezci ve merkezkaç yönde, ikili bir devinimle işler. Gözde bir toplulukla özdeşleşme isteği, bu topluluğu belirleyen göstergeleri edinmeye iter insanları. Ama böyle bir özdeşliği yadsıyan (gözde) topluluğun bireyleri de, artık bu göstergeleri bırakır. Modayı, devingen ve yaratıcı kılan da budur(...).”

Bu bağlamda moda saygınlık, doyumsuzluk ve güç gibi toplumun çeşitli isteklerine yanıt vermekte onlara geçici yenilikler sunarak toplum tarafından benimsenmekte ve zamanla demode olarak kısır döngüye girmektedir.

Roland Barthes modayı kostüm olgusu içerisinde değerlendirmekte, giysi ile kostüm arasında yakın bir bağ olduğunu giysi ile bireylerin toplumsal uzlaşmaya varabildiğini ifade etmektedir. (Aktulum, 2019a: 8). Çeşitli toplumlardan bireyler yan yana geldiklerinde fiziksel görünümleri haricinde yerel ya da ulusal kıyafetleri yoluyla farklılıklarını ortaya koyarlar. Bireylerin salt giyim kuşamları ile onların hangi topluma ait olduklarını belirlemek mümkündür. Bu nedenle moda ulusal ya da toplumsal kültürü yansıtan ölçüt olarak da kabul edilmektedir (Turan, 2014: 231).

Roland Barthes “Moda Sistemleri” (1967) adlı eserini Mihail Baktin’in çalışmalarının henüz bilinmediği bir dönemde yazmıştır. Öğrencisi Julia Kristeva M. Baktin’in söylemcilik kuramından etkilenerek oluşturduğu metinlerarasılık kuramından önce Barthes modanın göndergeselliğine değinmiş, moda dizgesini yapısalcılığın ve göstergebilimin benimsettiği kapalı yapıt fikrine göre ifade etmeye çalışmıştır. Metinlerarasılık kavramı; sanatın farklı formlarında görülen göstergebilimsel sorgulamaların bir parçası olarak görülmekte, günümüzde çözümleme biçimi ve sanatsal türün yazınsallığının ölçütü olarak tanımlanmaktadır. Metinlerarası kavramı zamanla yerini açık yapıt anlayışına bırakmış, çeşitli sanatsal biçimlerden; müzik, tiyatro, sinema hatta az da olsa moda alanında söylemsel düzeyde çözümlenmelerde de kullanılmaktadır (Aktulum, 2019b: 2).

Metinlerarası kavramının ilk kez modaya uyarlanması Thomas F. Broden tarafından gerçekleşmiştir. Broden, M. Baktin’in söyleşimsellik, J. Kristeva ve R. Barthes’ın ise metinlerarasılık kavramlarının senteziyle “Giysilerarasılık” kavramını öne sürmüştür. Broden “Metin olarak kumaş: giysi modasının metinlerarasılığı” adlı eserinde, Barthes’ten farklı olarak kültürel bir nesne olarak tanımlanan giysinin metinlerarasılık durumundan bahsetmektedir. Giysilerarasılık kavramında, metinlerarasılıkdaki metnin yerini giysi almakta, böylece bir giysinin nereden öykülediği ve nasıl dönüştüğü hakkında bilgiler sunmaktadır (Aktulum, 2019a: 16).

Bir diğer ilişki türü olan üstgiyisellik, “bir giysiyi ya da giysi bileşenini değişik tip kostümlere ya da giysi bileşenlerine bağlayan kapsayım ilişkisini belirtir” (Aktulum, 2019a: 18). Üstgiyisellik ile giysinin içerik ve biçimsel özellikleri çözümlenerek o giysinin ait olduğu türün özellikleri göz önünde bulundurularak karşı tarafta yani alıcıda bıraktığı etkilerin ve beklentilerin tespitini yapar. Bu uygulama sıklıkla moda alanında görülmekte, üstgiyisellik ile giysi türleri sınıflandırılarak çeşitli adlandırmalar (Haute Couture, hazır giyim, gece elbisesi veya SS, FW gibi) yapılmaktadır.

Alexander McQueen, Coco Chanel, Christian Dior vb birçok tasarımcı tasarımlarında kültürel kodlara gönderme yaparak giysiler üretmektedir. Tasarımlarında geçmiş kültürlerle ait kodları kullanan bir diğer moda tasarımcısı da Zeynep Tosun’dur. Tasarımcı Anadolu’nun kültürel mirası olan motiflere ve Türk el işçiliğine

vurgu yapmaktadır. Etnik köken ile modern anlayışı harmanlayarak oluşturduğu birçok koleksiyonunda (SS19- Hazır giyim, FW18-Hazır giyim, SS18- Haute Couture, SS18- Hazır giyim, FW17-Hazır giyim, SS17 Hazır Giyim, FW16 Hazır Giyim) Türk el sanatlarına yer verdiği görülmektedir. Anadolu genelinde birçok kadın grup ile çalışmakta ve güçlü, ayakları yere basan kadın kimliğine vurgu yapmaktadır. Öyle ki tasarımcı Haute Couture-2021: Apasas koleksiyonunda yaşadığı topraklardaki köklerine atıfta bulunarak, ilhamını mitolojinin en güçlü kadınları olarak anılan Anadolu’da yaşamış Amazon kadınları ve onların tanrıçalaşmış hikâyelerinden almıştır (Url 1). Giysiler bu anlamda kültürel bir hikâye ve kod olarak okunabilir.

Literatür taramasında; “Christian Dior’un New Look Akımı Corolle Koleksiyonu İçerisindeki Bar Modelinin Göstergebilim Çözümlemesi” isimli çalışmada Ronald Barthes’in göstergebilim yöntemi ile Christian Dior’un New Look (Yeni görünüm) akımı “Corolle” koleksiyonundaki “Bar” modelinin, tasarım özellikleri, kullanım biçimleri ve yansıtılan “anamlama” ve “anlama” evrelerinin çözümlenmesi hakkında bilgiler verilmiştir (Özdemir, 2020). “II. Dünya Savaşı Dönemi Vogue Dergi Kapaklarındaki Kadın İmgesi ve Giyim Anlayışı Üzerine Göstergebilimsel Bir Çözümleme” isimli çalışmada Vogue dergi kapaklarındaki görseller, Roland Barthes’in göstergebilimsel şemasına göre incelenmiş, görsellerin ve yazılı göstergelerin kültürel kodları ve yan anlamları incelenerek yorumlanmıştır (Tanyer ve Alp, 2020). “Moda ve Metinlerarasılık I: Roland Barthes’in Moda Dizgesi” isimli makalede daha çok R. Barthes’in yaklaşımı özetlenerek çeşitli çıkarımlar yapılmıştır. Tasarımcı Alexander McQueen’in çalışmalarıyla örneklendirilerek konu detaylı bir şekilde açıklanmıştır (Aktulum, 2019b). Moda ve göstergebilime dair bu değerli çalışmaların yanısıra, kültürel kodların moda ve giysi tasarımlarında kullanımı yaygın olmakla birlikte bu kodların göstergebilimsel çözümlenmesine ilişkin çalışmalar henüz yeterli düzeyde değildir.

Bu çalışmada; Zeynep Tosun’un “Apasas” isimli koleksiyonundan seçilen giysilerin göstergebilimsel analizi ile bu giysilerin kültürel ve tarihsel açıdan ilişkisini ortaya koymak amaçlanmıştır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Mitolojide Amazon Kadınları

Amazonlar ile ilgili en eski bilgiler antik dönem sanat eserlerinde ve yazılı kaynaklarda yer almaktadır. Yunan tarihçilerinden Herodotos’un tarihi eserlerinde Amazonlar hakkında çeşitli bilgilere ulaşmak mümkündür (Herodotos, 1973: 327). En basit tanımıyla Amazonlar; anaerkil savaşçı bir topluluğa ait göğsüz kadınlar olarak bilinmektedir.

Amazon kelimesinin tarihi incelendiğinde bazı dilbilimcilerine göre; “A” harfi, “yok” kelimesine karşılık gelmekte, “mazon” ise göğüs anlamında kullanılmakta böylece Amazon kelimesi “göğsüz” ya da “göğsünü kesmiş kişi” olarak yorumlanmaktadır (Pekyürek, 2011: 11). Grekler bu savaşçı kadınlara Amazon ismini verirken, İskitler ise “oior” erkek, “pata”, öldürmek anlamında kullanılan sözcüklerinden türetilen “Oiorpata” yani “erkek öldürenler” anlamında bu terimi kullanırlar (Herodotos, 1973: 327). Halikarnas Balıkçısına göre “Maza” Eski Kafkas dilinde “ay” anlamına gelmektedir. Öyle ki Amazonların, Anatanrıça Kibele’ye, ay tanrıçasına ve on sekiz memeli Artemis’e taptıkları için de bu ismi aldıkları ifade edilmektedir (Gökovalı, 1974: 23).

Amazon kadınlarına göre sağ göğüs kol kaslarının gelişimini engellemekte ve yay çekmekte güçlüğe sebep olmaktadır. Bu nedenle Amazon kadınlarının savaşta daha iyi ok kullanabilmek amacıyla sağ göğüslerini kestikleri ya da dağladıkları bilinmektedir. Ancak ilk çağ eserlerinde Amazon kadınlarının her iki göğsünün de var olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Amazon kadınlarının mit ya da gerçek olduğuna dair ortaya atılmış pek çok düşünce gelişmiştir. Öyle ki Avrasya’da Kafkaslardan Azov denizi arasındaki bölgelerde yapılan çeşitli arkeolojik kazılar doğrultusunda M.Ö 5-4 yüzyıla dayanan kadın savaşçılara ait mezar buluntuları tespit edilmiş ve Amazonların gerçekte var olan bir topluluk olduğu da kanıtlanmıştır (Bağdatlı Çam, 2015: 89-90).

Eski kaynaklardaki bilgilere göre; Herodotos, Amazonları Thermodon bölgesinde yaşayan Sarmat kavmine ait bir topluluk olarak tanımlamaktadır. Sicilyalı Diodorus ise Amazonları Thermedon Nehri kıyısındaki Themiskyra (Samsun’un Terme ilçesi)’da yaşayan İskit topluluğunun bir üyesi olduklarını ifade etmektedir (Bağdatlı Çam, 2015: 73). Amazonların anayurtları hakkında yazılmış çeşitli tarihi ve mitolojik eserlerde yer alan bilgiler çerçevesinde “Anadolu, Libya, Bulgaristan, Yunanistan, Ermenistan ve Rusya” gibi farklı yerler de yaşadıkları ifade edilmektedir (Pekyürek, 2011: 43).

Hector’un ölümünden sonra Truva’ya giren kadın topluluğunun Penthesilea (Amazonların lideri)’nin öncülüğünde Karadeniz’in güneyinden gelen atlı genç kadın topluluğundan oluşan miğferli, zırhlı ve mızraklı birlikleri oldukları ve savaşta silah olarak balta, kılıç, yay ve ok kullandıkları bilinmektedir. Amazon kadınlarının en iyi bilinen özellikleri arasında at üzerinde ok atıp erkek gibi savaşmalarıdır (Rolle, 1980. akt: Durmuş, 2014: 46). Bir diğer özellikleri arasında tanrıları adına Karadeniz, Akdeniz ve Ege kıyılarında şehir

kurdukları ve bu şehirlere de kraliçelerinin isimlerini (Myrine, Gyrene, Sinope, Hippo, Araea, Elaea, Smyrna, Kyme, Ephesus ve Pyrrichos vb) verdikleri bilinmektedir (Pekyürek, 2011: 48-49).

Mitolojiye göre Amazonlar savaş tanrısı Ares'in kızlarıdır. Otrere'nin birlikteliğinden olan Amazon kraliçesi Penthesilea, güzellik kraliçesi olarak bilinir. Truva savaşında Yunanlılara karşı savaşırken Akhilleus tarafından öldürülür (Pekyürek, 2011: 17-18). En çok bilinen Helen efsanesine göre; Amazonlar çok sayıda bölgeye akın ederek Lykia (Antalya-Muğla) bölgelerini ele geçirirler. Bellerophon Lykia'ya gidip Amazonlarla savaşır ve onları yener. Phygia'ya saldıran Amazonlar Kral Priamos'u zor durumda bırakır. Amazon savaşçıları Anadolu'nun koruyucusu olarak Akha'lara karşı Troya'ya yardım eder ve cesurca savaşarak birçok kişiyi öldürürler. Ancak savaş esnasında Akhilleus, Amazon kraliçesi olan Penthesilea'yı yanlışlıkla öldürür ve bundan büyük keder duyar. Thersites, Akhilleus'un bu kederiyle alay ettiği için Akhilleus tarafından öldürülür. Akhilleus'un annesi deniz tanrıçası Thetis Amazonlardan korktuğu için Karadeniz kıyılarından sessizce geçer. Thetis'in bu korkusu yüreğini kabartır ve o yüreği yemek için gökten inen kartalın sesi bile duyulmaktadır (Gökovalı, 1974: 25-26).

Antiope ve Thaletis kraliçelerinin yansira bir diğer Amazon kraliçesi Hippolyt; babası Ares'in hediye ettiği sihirli kemere sahip güçlü bir savaşçıdır. Herkül (Herakles) bu sihirli kemere sahip olmak istemiş ve Hippolyt'ı ikna etmiştir. Ancak Hera Herakles'e karşı Amazonları kıskırtmış böylece Hippolyt'ın öldürülmesine sebep olmuştur. Son kraliçe olarak bilinen Amazon tarihinde önemli bir yere sahip olan Myrina ise ata çok bindiği için "Çok Sıçrayan Myrina" lakabına sahiptir. İzmir (Symira) şehrinin kurucusu olan Myrina Atlantislileri yenerek Libya ve Mısırı fethetmiş Anadolu'da Kilikyalılar ile savaşmıştır (Pekyürek, 2011: 18-20). Yunanlı mitoloji yazarları, Amazon kraliçelerinin güçlü özelliklerinden daha çok Yunan kahramanları Herkales (Herkül) ve Akhilleus'e karşı mağlup olduklarını vurgulamaya çalışmışlardır.

Amazonların, mitolojideki mücadele sahnelerinin çeşitli sanat eserlerine konu olduğu görülmektedir. Bağdatlı Çam (2015: 77-79)' a göre M.Ö. 6.yy'da Amazonların en erken vazo resmi örneklerinde Herakles ve Amazonların mücadelesi tasvir edilmiştir. Amazon kadın figürleri Grek ve Doğu olmak üzere iki tip olarak betimlenmiştir. Grek tipi savaşçı kadınlar kısa kiton kıyafetli, zırlı ve miğferli, Doğu savaşçı tipleri ise İskit, Anadolu ve Pers tipi olmak üzere sivri uçlu şapkalar ile betimlenmiştir.

Amazon kadınları daha sonraki dönemlerde bereket tanrıçası Artemis ve zekâ tanrıçası Athena şeklinde tanrıça figürleri gibi tasvir edilmiştir (Pekyürek, 2011: 48-49). Amazon kadınları Artemis'in rahibeleri olarak da bilinmektedir. Efsaneye göre Amazonlar, Ephesus'ta Artemis Tapınağı'nı inşa etmiş. Kin ve savaş tanrıçası olarak tanınan Artemis'i bakire olması nedeniyle kendilerine yakın hissederek Artemis kültürünü başlatmışlardır (Bergmann 1850. akt: Çelik, 2021: 9). Bu bağlamda Amazon topluluğunun doğurganlık ve bereketin temsilcisi olan ana tanrıçalar ile arasında yakın bir ilişki olduğunu ve bu kültürün gelişimine de katkı sağladıklarını söylemek mümkündür.

Ana Tanrıçaların Kültürel ve İşlevsel Kodları

İnsanlığın varoluşundan itibaren bütün topluluklar için hayatta kalma ve yaşama arzusundan kaynaklı olarak gelişen kadın figürü tasvirleri; doğurganlık-bereket temalarının yansira mitoloji -inanç sistemleri ile ilişkili olmasının yansira kadını ayrıcalıklı bir konuma yükseltmektedir. Anadolu'da matriyarkal bir düzen içerisinde gelişen Ana tanrıça figürleri; genellikle üreme organları ön planda (hamilelik belirtisi olan şişkin göbekli, büyük kalçalı, iri veya çok sayıda göğüslere sahip) tasvir edilmiştir.

Dünyanın birçok bölgesinde yapılan kazılar sonucunda ortaya çıkan kadın heykelcikleri "Venüs" olarak ifade edilirken (Demirdağ, 2017: 7), M.Ö. 6. Bin yıldan itibaren Anadolu'da çok sayıda toplum tarafından benimsenen Ana tanrıça figürleri ise; Kubaba, Kybebe, Kubile, Matar Kubile, Nana, Marienna, Dindymene, Sipyrene vb. çeşitli isimlerle anılmıştır (Oral, 2014: 157). Bu bilgilerin yansira Anadolu'da Kybele, Artemis, Demeter vb, gibi inanışlar Amazon topluluklarının ana tanrıça inancına bağlı olarak geliştiği ve Ay tanrısının, "Kibebe" ismi ile anıldığı hatta bu kelimenin zamanla "Artemis" kelimesine dönüştüğüne dair bilgiler yer almaktadır (Güngör, 2020: 225). Anadolu'da yapılan birçok arkeolojik kazıda bütün tanrı ve tanrıçaların anası olarak bilinen Kibebe tanrıçası heykelciklerine de sıklıkla rastlanmıştır.

Demirdağ (2017: 8) Anadolu'da Kültepe tabletlerinde "Kubada", Lidya'da "Kybebe", Frigya'da "Kibebe" ve Hititlerde "Hepat" isimleriyle anılan Kibebe ana tanrıça tasvirlerinin örneklerine Grek ve Roma'da bulunan kültürel anıtlarda rastlansa da gerçek ana yurdunun Anadolu olduğunu ifade etmiştir.

Ana tanrıça figürlerinin üzerinde yer alan şekillerin ve formların her biri farklı anlamlar barındırmaktadır. Anadolu Çatalhöyük'te rastlanan tanrıça figürlerinin göbeğinde yılan figürleri ve spiral formları görülmektedir (Ateş, 2001: 107). Bu bağlamda spiral formların aşılınmış yumurtayı, spermayı ve ana tanrıçanın doğurganlık gücünü temsil ettiğini söylemek mümkündür. Başka bir örnekte ise Anadolu'da Frig döneminde ait sanatsal

ürünler üzerinde betimlenen kuş figürlerinin tanrıçayı simgeleyen semboller olduğu bilinmektedir. Öyle ki Frig dönemine ait Kibele ana tanrıçasının genellikle avcı-yırtıcı kuşlar ile birlikte tasvir edildiği anlaşılmaktadır. Böylece kuş tasvirlerinin ana tanrıça'nın gücünü ve koruyuculuk özelliklerini yansıttığına dair çıkarımlar yapılmıştır (Collins, 2002. akt: Oral, 2014: 157). Ayrıca Geç Hitit dönemine ait elinde nar tutan Kibele tanrıçasının da bolluk ve bereketin simgesi olarak benimsendiğini söylemek mümkündür (Oral, 2014: 159).

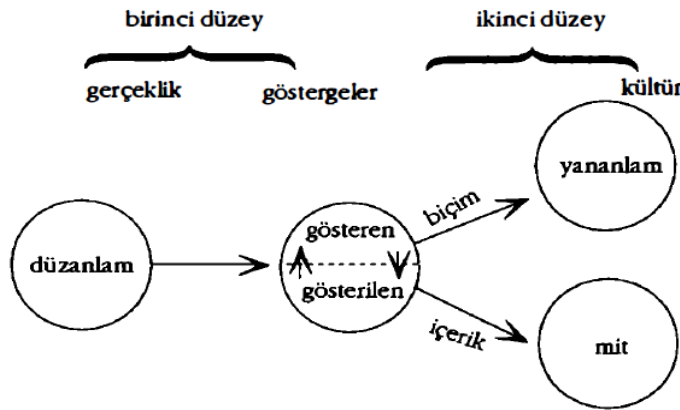
Anadolu'da görülen Ana Tanrıça kültürünün son izleri Efes'te yer almaktadır. Erhat (1996: 32)'a göre, dünyanın yedi harikasından biri olan Artemis Tapınağı, Amazonlar tarafından inşa edilmiş ve burada ana tanrıçaya tapınımlardır. Öyle ki Artemis ana tanrıçasının çok sayıda göğüse sahip olması da Amazon kadınları ile ilişkilendirilmiştir. Efsaneye göre; Amazon kadınları bir göğsünü kesip tanrıça Artemis'e bağışlar ve böylece Artemis'in göğüsleri bolluk ve bereketin simgesi olarak kabul edilir (Sabol, 1999. akt: Çelik, 2021: 9).

Ana tanrıçalar Anadolu ve diğer toplumların dinsel ve sosyo-kültürel yapısı hakkında çeşitli bilgiler sunmaktadır. Tarihin çeşitli dönemlerinde farklı toplumlar tarafından benimsenen ve birçok isim ile anılan ana tanrıça figürleri; bereket, doğum, yaratıcılık ve annelik vb. gibi bazı anlamların yüklenmesiyle, çeşitli toplumların ve tarihin karanlık dönemlerine ışık tutması bakımından oldukça önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında; Zeynep Tosun'un Apasas; The City of The Mother Goddess adlı Haute Couture koleksiyonundan çalışmanın amacına uygun olan zengin kültürel ve sembolik kodların bulunduğu 5 adet görsel seçilmiştir.

Bu çalışmada seçilen görsellerin analizinde; Ronald Barthes'in anlamlandırma şemasında gösteren gösterilen, düz ve yan anlam olarak belirttiği göstergebilimsel çözümlene ilkeleri ve Julia Kristeva'nın metinlerarasılık kuramının modaya uyarlanmasıyla ortaya çıkan giysilerarasılık kuramı esas alınarak incelenmiştir.

Görsel 1: Barthes'in Anlamlandırma Şeması
Kaynak: (Fiske, 2003: 120)

Barthes (1979:1) Göstergebilimin ilkelerini 1.Dil ve Söz, 2. Gösterilen ve Gösteren, 3. Dizge ve Dizim, 4. Düz anlam ve Yan anlam olmak üzere 4 büyük başlık altında sınıflandırmıştır. Gösterge, gösteren ve gösterilen arasındaki ilişkiden anlamlama meydana gelmektedir. Barthes göstergebilimsel çözümlemeye anlamlandırmayı düz anlam (denotation), yan anlam (connotation) olmak üzere 2 düzeyde ele almıştır (Fiske, 2003: 115).Barthes'e göre düz anlam göstergenin neyi temsil ettiği, yan anlam ise göstergenin nasıl temsil edildiğini incelemektedir (Bircan, 2013: 25).

Anlamlandırmanın birinci düzeyi olan düz anlam, göstergenin ortak duyusal, açık ve belirgin anlamına gönderme yaparken, ikinci anlamlandırma düzeyinde belirttiği yan anlam ise göstergenin kullanıcıların duygularıyla veya kültürel değerleriyle birleştiğinde meydana gelen etkileşimi tanımlamaktadır. Barthes'e göre ilk düzeydeki gösteren yan anlamın göstergesidir. Gösterge-kültür arasındaki etkileşimin en etkili olduğu düzey ikinci düzey olarak kabul edilmektedir (Fiske, 2003: 115-123). Barthes'e göre giysinin gösteren düzlemi giysinin biçimiyle, gösterilen düzlemi ise içerik ile alakalıdır (Aktulum, 2019b: 6).

Bu çalışmada Barthes'in anlamlandırma şeması, düz anlam, yan anlam ve kültürel kodlar çerçevesinde ele alınmıştır. İncelenen 5 görsel; Giysilerin tüm parçaları, aksesuarlar ve saç olmak üzere ayrı ayrı ele alınarak incelenmiştir. Öte yandan görseller geçmişe ait, tarihsel ve kültürel kodları yoğun bir şekilde taşıdıkları için Julia Kristeva'nın Metinlerarasılık kavramından yola çıkarak Thomas F. Broden tarafından oluşturulan giysilerarasılık yaklaşımına göre analiz edilmiştir.

BULGULAR

Julia Kristeva'nın, Mihail Bakhtin'in söyleşimcilik kuramından etkilenecek şekilde ortaya attığı Metinlerarasılık kavramı; bir metnin başka bir metinden alınan unsurlar ile yeni biçim ve anlama dönüşmesi olarak tanımlanabilir. Bu kavram günümüzde çözümlenme biçimi ve sanatsal biçimlerin yazınsallığı olarak da kullanılmaktadır. Kristeva ve Barthes'in metinlerarasılık, Bakhtin'in ise söyleşimcilik yaklaşımından yola çıkan Thomas. F. Broden "metin olarak kumaş, giysi modasının metinlerarasılığı" adlı eseriyle giysilerarasılık yaklaşımını öne sürmüştür (Aktulum, 2019a: 10). Giysilerarasılık kavramında; metnin yerini giysi almakta böylece metinlerarasılık yaklaşımı modaya uyarlanmış olmaktadır.

Bir metin birden çok türsel kategoriyle bağlantılı olabileceği gibi bir giysinin de birçok sanatsal biçimlerle ilişki halinde olması mümkündür. Çünkü moda; içerisinde bulunduğu dönemden, olay-olgulardan etkilenen ve zamanla tekrarlanan devingen bir yapıya sahiptir. Tasarımcı birden çok sanatsal biçimi, toplumsal ve kültürel olay ve olguları, çeşitli dönemlere ait model ve trend özelliklerini, hatta öz yaşamsal öyküleri bile tasarımlara yansıtabilir. Bu nedenle tasarlanan giysinin gösterge olarak yorumlanabilmesi için tasarımcının ele aldığı dönemin özellikleri hakkında detaylı bilgi sahibi olunması gereklidir. Bu bakımdan bir giysiyi okumak, onun kültürel kodlarında yer alan sembollerini ve bu kültürün özelliklerini anlamakla eşdeğerdir.

Zeynep Tosun, markasının ilk kuruluşundan bu yana Türk el işçiliği ve el sanatlarını ön plana çıkarmaya ve etnik köken ile modern tasarım anlayışını birleştirmeye yönelik koleksiyonlar (SS19- Hazır giyim, FW18- Hazır giyim, SS18- Haute Couture, SS18- Hazır giyim, FW17-Hazır giyim, SS17 Hazır Giyim, FW16 Hazır Giyim) hazırlamaktadır (Url 2). Tosun, geçmişin kültürel izlerini günümüz çağdaş tasarımlarına yansıtmaktaki amacını "Bir tasarımcının geldiği yerdeki kültürünü kullanması ve yansıtması gerektiği" (Url 3) şeklinde ifade etmektedir.

Zeynep Tosun güçlü ve ayakları üzerinde duran kadın kimliğine vurgu yapmakta ve Anadolu'da birçok kadın grup ile çalışarak üretiminin en önemli kısmını buralarda gerçekleştirmektedir (Url 2). Sanatçı, tasarımlarında endüstriyel tekniklerin yanısıra kadın gruplarının el işçiliğine olan yeteneklerinden faydalanmakta ve onlara iş imkânı oluşturup hayatlarına destek olmaktadır.

Tosun, Anadolu kadınının güçlü ve kutsal kimliğini ön plana çıkaran "Apasas: The City of The Mother Goddess" isimli koleksiyonunda ilhamını mitolojide yer alan Amazon kadınları ve onların tanrıçalaşmış hikâyelerinden almaktadır.

Zeynep Tosun'un "Apasas: The City Of The Mother Goddess" İsimli Koleksiyondan Seçilen Giysilerin Göstergebilimsel Analizi

Görsel 2: Apasas 2021 Yaz Couture koleksiyonundan bir fotoğraf
Kaynak: Url 4

Tablo 1: Apasas koleksiyonunda yer alan Görsel.2'deki giysinin Barthes'ın anlamlandırma şemasına göre analizi

Gösterge	Düz anlam		Yan anlam
	Gösteren	Gösterilen	Kültürel Kodlar
'Fotoğraftaki kadın' figürü üzerindeki giysiler	1. Küpe ve kolye	1. Birbiriyle uyumlu üç sıra metal detaylı inci taş kolye ve kulak kelepçesi olarak adlandırılan (ear cuff) küpe	1. Kolye ve küpede kullanılan inci taşı saflığının, masumiyetinin, üreme ve çoğalmanın temsili olarak kabul edilir.
	2.Pazibent ve yüzük		2. Yüzük ve pazibentlerde görülen yılan: koruyuculuk, korkulan aynı zamanda saygı duyulan bir figür olarak kabul edilmekle birlikte pazibentler Amazonların kol ve bilek gücüne vurgu yapmaktadır.
	3. Etek		3. Yandan yırtmaçlı tül pareo eteğin iç gösteren, şeffaf yapısı ile feminen bir görüntü vurgulanmaktadır. Üzerine işlenmiş motifler koruyuculuk tılsımları, sevgi ve bereketi simgelemektedir.
	4. Büstiyer	2. Yılan formlarında metal pazibent ve yüzükler	4. Büstiyerin çapraz bandajları x formu oluşturmakta ve bu form tüm kültürlerde iptal etme, belirsizlik ve devre dışı bırakma anlamında kullanılmaktadır. Amazon kadınların da sağ göğüslerinin kesik olduğu düşüncesi göğsün iptal edilmesi ile ilişkilendirilebilir.
	5. Sandalet	3. Üzerinde motifler işlenmiş tül pareo etek	5. Sandalet dizim oluşturmada tamamlayıcı bir aksesuar olarak kabul edilmekte birlikte troklarla süslenmesi de Amazonların metal aksesuarların gönderme yapmaktadır.
	6. Saç	4. Çapraz bandajlı boyundan bağlamalı büstiyer	6. Arkadan bağlamalı saç modeli Antik Yunan dönemi kadınlarının saç modelini temsil etmenin yanısıra feminen ve güçlü kadın kimliğini simgelemektedir.
		5. Uzun ve metal troklarla süslü parmak arası sandalet	
		6. Ortadan ikiye ayrılan arkadan toplu saç modeli	

Kültürel Kodlar ve Giysilerarasılık: Apasas koleksiyonundan seçilen bu kıyafetin Amazon kraliçelerini temsil ettiği düşünülmekte, mankenin üzerindeki takılarda (kolye, küpe ve yüzük) ve kıyafette yer alan motiflerin tesadüfî olarak seçilmediği her birinin ayrı kültürel anlama sahip olduğu bilinmektedir. Takılarda kullanılan inci taşı ilk çağlara dayanan inci-istiridye kültüründe; doğum ve yeniden doğum temalarında üreme sembolü olarak kullanılırken, Sümer topluluğunda ise neslin üremesi ve çocuk oluşumunu simgelemektedir (Ateş, 2001: 62-131).

Amazon kadınlarının kıyafetlerine dair bilgiler genellikle Antik Yunan sanat eserleri üzerinden değerlendirilmektedir. Çelik (2021: 13)'ten alınan bilgiler ışığında Hellen sanatı eserlerinde Amazon kadınları kısa boyda khiton giysi ile savaşırken tasvir edilmiştir. Giysilerarasılık anlayışına göre görseldeki giyside nadiren de olsa drape detayların kullanılması Antik Yunan kıyafeti olarak bilinen "khiton" ile arasında ilişki kurmakta ve Amazon kadınlarını tasvir ettiği düşünülmektedir. İnce tül detaydan iç çamaşırın belirgin olması feminen bir görüntüyü oluştururken öte yandan tasarımcının Amazon kadının savaş sahnelerindeki giysisini çağrıştıran tam boy yırtmaç detayı kullanması da giysiye yüklenen feminenlik vurgusunu artırmaktadır.

Amazon kadınlarının aksesuar olarak göğüs zırhı kullandıklarına dair bilgiler de bulunmaktadır (Stellings 2011. akt: Çelik, 2021: 16). Aynı zamanda "X" sembolü kültürlerde genellikle bilinmeyen, belirsizliği ve devre dışı bırakıp iptal etmek gibi anlamlara gelmektedir (Çakmaklıoğlu-Kuru, 2020: 2278). Öyle ki büstiyerde kullanılan göğsü saran boyundan çapraz bağlamalı kalıp modeli Amazon savaşçıların kullandıkları göğüs zırhıyla ilişkilendirildiği çıkarımı yapılabilir. Ayrıca bazı kaynaklarda Amazonların kasları örten bir zırh kullandıkları da söylenmektedir. Eyüboğlu (1987: 77-78)'na göre yılan figürü eski çağ inançlarında kutsal bir varlık olarak kabul edilen korku ve saygının bir arada gösterildiği bir hayvandır. Dünyanın birçok yerinde kötülüklerden koruyan, ailenin ve evin bekçisi olarak kabul edilmektedir. Böylece zırhın koruyucu görevini kol kasında bulunan pazibentin üstlendiği düşünülmektedir. Tasarımcının dizim oluşturmada kullandığı sandalet Antik Yunan giyim kültüründeki sandalet türlerine atıf yapmaktadır.

Blank (1999: 111) Antikçağ eserlerinde Yunan uygarlığına ait saç modellerinden birinin kulakların arkasından enseden sırtta verilen saç modeli olduğu belirtmiştir. Böylece Görsel 2' de yer alan kadın figürüne ait saç modeli ile Antik Yunan kadın saç modeli arasında bağlantı kurulmaktadır. Aynı zamanda saçın arkadan sıkıca bağlı olması Amazon kadınlarının güçlü ve feminen özellikleri gibi yan anlamlarını çağrıştırmaktadır.

Bu bağlamda, tasarımcının Antik Yunan ve Amazon uygarlığı ile Apasas koleksiyonundaki giysiler arasında ilişki kurduğunu söylemek mümkündür.

Görsel 3: Apasas 2021 Yaz Couture koleksiyonundan bir fotoğraf
Kaynak: Url 5

Tablo 2: Görsel 3'deki giysinin Barthes'ın anlamlandırma şemasına göre analizi

Gösterge	Düz anlam		Yan anlam Kültürel Kodlar
	Gösteren	Gösterilen	
'Fotoğraftaki kadın' figürü üzerindeki giysiler	1. Küpe	1. İnci taşlı ve metal detaylı kulak kelepçesi olarak adlandırılan (ear cuff) küpe	1. Küpede kullanılan inci taşı saflığının, masumiyetinin, üreme ve çoğalmanın temsili olarak kabul edilir. 2. Boyunluğun metalik, parlak renkten olması Amazon kadınlarının göz alıcı cazibesinin yanısıra metal madenin nitelikleri olan sağlamlık ve güçlülük özelliklerine de sahip oldukları anlamını çağrıştırmaktadır. 3. Giyside kullanılan tel kırma-sarma ve püskül detayları Kastamonu ve Bartın yörelerine ait el sanatlarıdır. Böylece Amazonların anayurdu olarak bilinen Karadeniz kıyıları ile giyside kullanılan el sanatı arasında doğrudan bir ilişki kurulabilir. Yunan uygarlığında Amazonların kıyafeti olarak bahsedilen kısa kiton ile elbise boyu arasında benzerlik olduğu söylenebilir. Ayrıca pelerin ve elbise üzerinde yer alan motifler; ölümsüzlük, sonsuzluk, dişilik vb. anlamları da simgelemektedir. 4. Sandalet dizim oluşturmada tamamlayıcı bir aksesuar olarak kabul edilmekte birlikte troklarla süslenmesi de Amazonların metal aksesuarların gönderme yapmaktadır. 5. Arkadan bağlamalı saç modeli Antik Yunan dönemi kadınlarının saç modelini temsil etmenin yanısıra feminen ve güçlü kadın kimliğini simgelemektedir.
	2. Boyunluk (Choker)	2. Metalik parlak görünümlü yıldız aksesuarla süslü (choker) boyunluk	
	3. Pelerin ve elbise	3. Keten kumaşa benzer, beyaz tonlarında üzerinde çeşitli motifler yer alan tel kırma-sarma ve püskül teknikleri uygulanmış pelerin ve mini elbise	
	4. Sandalet	4. Uzun ve metal troklarla süslü parmak arası sandalet	
	5. Saç	5. Ortadan ikiye ayrılan arkadan toplu saç modeli	

Kültürel Kodlar ve Giysilerarasılık: Apasas koleksiyonundan seçilen Görsel 3'deki fotoğrafın Amazon uygarlığına ait savaşçı kadınların kıyafetlerini yansıttığı görülmektedir. Antik Yunan dönemi keten kumaştan yapılan kıyafetlerle bu giyside kullanılan keten kumaş türü benzerlik göstermektedir. Pelerin ve elbise üzerinde Anadolu'da yaygın olarak kullanılan kültürel değere sahip olan eşkenar dörtgen, hayat ağacı ve hun gülünü anımsatan motifler yer almaktadır. Eşkenar dörtgen ilk çağlarda ana tanrıça figürleri ve çeşitli eşyalar üzerinde görülmekte doğurganlık, dişilik ve yumurtanın temsili olarak da kullanılmaktadır (Ateş, 2001: 177-178). Hayat ağacı ise tanrıya ulaşma aracı olarak kullanılır, gök ile yeri birleştiren merdiven görevindedir (Alp, 2009: 57). Aksesuarlarda yer alan inci; doğum ve yeniden doğum temalarında üremenin yanısıra bilgelik, arılık ve dişilik simgesi olarak kullanılmaktadır (Wilkinson, 2021: 46). Boyunluğun (Choker) parlak ve metalik renkten olması Amazon kadınlarının göz alıcı cazibesinin yanı sıra savaşçı ve güçlü özelliklerini metal madenin dayanıklılığıyla ilişkilendirilmektedir. Ayrıca Anadolu'da nazara karşı parlak eşya (ayna-

altın) kullanılması bilgisinden yola çıkarak düşmana karşı kalkan görevi de üstlendiği çıkarımı yapılabilir. Giyside kullanılan motif ve aksesuarlar, tanrılaştırılan Amazon kraliçelerinin üstün güçlerine gönderme yapmaktadır.

Karacalar'dan (2010: 69) edinilen bilgiye göre New York Metropolitan Müzesinde bulunan Antik vazolar üzerindeki mücadele sahnelerinde Amazon kadınının boyundan bağlamalı ve omzuna dökülen desenli bir pelerin giydiği görülmektedir. Böylece Amazon uygarlığına ait kıyafetler ile Apasas koleksiyonundaki Görsel 3'deki bu giysi arasında yakın bir benzerlik görülmektedir. Ayrıca pelerinin üzerindeki kültürel motifler Kastamonu ve Bartın yörelerine ait tel kırma-sarma ve saçak bağlama teknikleri ile gerçekleştirilmiştir. Bu el sanatlarının uygulandığı bölge Amazon uygarlığının yerleşim yeri olan Karadeniz bölgesini ele almaktadır. Giysi üzerinde kullanılan işleme teknikleri ile Anadolu'da yaşayan Amazon uygarlığı arasında yakından bir ilişki kurulduğuna söylemek mümkündür.

Görsel 4: Apasas 2021 Yaz Couture koleksiyonundan bir fotoğraf
Kaynak: Url 6

Tablo: Görsel: 4'deki giysinin Barthes'ın anlamlandırma şemasına göre analizi

Gösterge	Düz anlam		Yan anlam
	Gösteren	Gösterilen	Kültürel Kodlar
'Fotoğraftaki kadın' figürü üzerindeki giysiler	1. Küpe	1. İnci taşı ve gümüş detaylı kulak kelepçesi olarak adlandırılan (ear cuff) küpe	1. Küpede kullanılan inci taşı saflığının, masumiyetinin, dişilik ve statü temsili olarak kabul edilir.
	2. Boyunluk	2. Fırfırlı tül kumaştan yapılmış yaka	2. Boyunluk modeli Rönesans döneminde Ruff yaka ya da fırfırlı yaka olarak isimlendirilmekte, ihtişamın göstergesi olarak düşünülmektedir.
	3. Elbise	3. Krem-Bej tonlarında tül kumaştan yapılmış fırfır detaylı elbise	3. Elbisenin kat ve fırfır detaylarla kabarık bir görüntü vermesi Amazon kraliçelerinin ihtişam ve yüce gücünü simgelemekte ve bel hattının altında yer alan ay formu genç kızlık ve tanrıça simgesi anlamına gelmektedir.
	4. Kemer	4. Değerli taş detayları olan gümüş kemer	4. Amazon kraliçesi olan Hippolyte'ın büyülü kemerini simgelemekte ayrıca kemerin gümüş madeni iffet, saflık, umut ışığının temsil etmektedir.
	5. Sandalet	5. Uzun ve metal troklarla süslü parmak arası sandalet	5. Sandalet dizim oluşturmada tamamlayıcı bir aksesuar olarak kabul edilmekte birlikte troklarla süslenmesi de Amazonların metal aksesuarların gönderme yapmaktadır.
	6. Saç	6. Ortadan ikiye ayrılan arkadan topla saç modeli	6. Arkadan bağlamalı saç modeli Antik Yunan dönemi kadınlarının saç modelini temsil etmenin yanısıra feminen ve güçlü kadın kimliğini simgelemektedir.

Kültürel Kodlar ve Giysilerarasılık: Apasas koleksiyonundan seçilen Görsel 4'deki giyside Amazon tanrıçalarını çağrıştıran aksesuar-giysi detaylarındaki göstergelerin tesadüfi olmadığını söylemek mümkündür.

Elbise üzerindeki kemerin altında bulunan aksesuar ay formundadır. Alp (2009: 41-42)'e göre ilk çağlarda çeşitli uygarlıklarda tapınma aracı olarak kullanılan ay figürü, Sümerliler döneminde tanrı ve tanrıçayı simgelemekte ve hilal forma sahip olan ay genç kızlığı temsil etmektedir. Ayrıca Tanrıça Kibele ve Artemis ay tanrıları olarak bilinmektedir. Bu giysinin de genç kızlara hitaben özel gün ve davetler için tasarlandığı ve giysiyi taşıyan kişinin kendisini tanrıçaymış gibi hissetmesinin amaçlandığı çıkarımı yapılabilir. Ayrıca Amazon kraliçelerine dair mitolojik bir efsaneye göre, Amazon kraliçesi Hippolyte'a babası Ares tarafından hediye edilen, üstün güçlere sahip değerli bir kemeri olduğu bilinmektedir. Giysi de kullanılan kemer aksesuarının tesadüfi olarak kullanılmadığı ve kraliçe Hippolyte'ı çağrıştırdığını söylemek mümkündür. Giyside kullanılan aksesuarlarda inci taşı Wilkinson'a (2021: 46-47) göre doğurganlık ve üremenin yanı sıra dişilik, bilgelik simgesi, gümüş madeni ise iffet, namus ve saflığın temsilidir. Bu gönderme Amazon kadınlarının bakire oldukları bilgisine karşıt doğurganlık, kadınsılık yönlerine de vurgu yapmaktadır. Genellikle lahitler üzerinde savaşırken tasvir edilen Amazon kadının kıyafeti omza dökülen formda, boydan tek bacağı açıkta ve yarı çıplak şekilde tasvir edilmektedir.

Bu bağlamda Apasas koleksiyonundaki giyside kullanılan omuz, yırtmaç ve aksesuarlar Amazon kadınının kıyafetindeki detaylar ile benzerlik kurmaktadır. Ayrıca Elbisenin yaka kısmında kullanılan detayda ise Rönesans dönemi etkilerini de görmek mümkündür. Rönesans döneminde kullanılan Ruff yaka statünün simgesi olarak kullanılırken günümüzde tasarımcının modern yorumuyla dikkat çekicilik ve ihtişamın göstergesi olarak da kabul edilebilir.

Görsel 5: Apasas 2021 Yaz Couture koleksiyonundan bir fotoğraf
Kaynak: Url 7

Tablo 5: Görsel 5'teki giysinin Barthes'ın anlamlandırma şemasına göre analizi

Gösterge	Düz anlam		Yan anlam
	Gösteren	Gösterilen	Kültürel Kodlar
'Fotoğraftaki kadın' figürü üzerindeki giysiler	1. Küpe, kolye ve yüzük	1. Birbiriyle uyumlu üç sıra metal detaylı inci taş kolye, kulak kelepçesi olarak adlandırılan (ear cuff) küpe ve yılan formunda yüzükler	1. Küpe ve kolyede kullanılan inci taşı saflığının, masumiyetinin, ürem-çoğalma ve statünün, yılan formundaki yüzük ise koruyuculuğun ve nazarlığın göstergesidir.
	2. Ceket	2. Kol ve yakaya motifler işlenmiş beyaz blazer ceket	2. Blazer ceketin kalıp formu ve vatta detayları sayesinde dik ve heybetli duruşu Amazonların erkeksi gücüne gönderme yapmakta ve maskülen bir görünüm vermektedir.
	3. Pantolon	3. Bol kesim beyaz renk pantolon	3. Pantolonun bol kalıp olması rahatlık ve konforu, kenar detaylarındaki püsküller dikkat çekiciliği ve beyaz renk oluşu ise kutsallığı vurgulamaktadır.
	4. Çizme	4. Üzeri işlemeli körüklü beyaz çizme	4. Körüklü çizme dizim oluşturmada tamamlayıcı bir aksesuar olarak değerlendirilmiştir.
	5.Saç		

5. Ortadan ikiye ayrılan arkadan toplu saç modeli 5. Arkadan bağlamalı saç modeli Antik Yunan dönemi kadınlarının saç modelini temsil etmenin yanısıra feminen ve güçlü kadın kimliğini simgelemektedir.

Kültürel Kodlar ve Giysilerarasılık: Apasas koleksiyonundan seçilen Görsel 5'te yer alan ceket-pantolon takımı beyaz tonlarındadır. Beyaz renk tonları Wilkinson'a (2021: 283) göre masumiyet saflık ve kutsallık simgesidir. Ceket, şal yaka modelinde blazer kesimden oluşan belden kemer detaylıdır. Ceketin yakasında bulunan işlemlerdeki motiflerde yaprak dalı ve kuş motifleri dikkat çekmektedir. Alp'e (2009: 56) göre bitki sembolizmi ilkçağlardan beri inanç, büyü, astroloji gibi birçok amaçla kullanılmıştır. Wilkinson'a (2021: 80) göre ise bitki yaşam döngüsü ve toprak anayla bağıntılı olarak bereketin aynı zamanda ölüm ve dirilişin de simgesidir. Kuş sembolü ise genellikle tanrı ile ilişkilendirilmekte, üstün güç ve ruhun simgesi olarak bilinmektedir. Ayrıca dal ve kuş sembollerinin yan yana kullanılması barış ve huzuru temsil ederken, hayat ağacı ile kuş figürünün birlikte kullanılmasının da ölümsüzlük simgesi olduğu söylenebilir. Ceketin göğüs ve kol detaylarında özellikle bu motiflerin işlenmiş olması Amazon savaşçılarının kol gücüne vurgu yaptığı düşünülürken, omuz vatkalari ve kemer detayları ile kararlı, cesaretli, heybetli bir duruş ve maskülen bir görüntü sergilemektedir. Tüm bu nitelikler Amazon kadınları ile analogi kurmaktadır.

Sicilyalı Diodorus Amazonların İskit topluluğunun bir kolu olduğundan bahsetmektedir. İskit savaşçılarının giysileri incelendiğinde Durmuş (2008: 70) vücudu saran ceket ve pantolon ayrıca bileği bağcıklarla saran çizme giydiklerini ve birkaç çift küpe, yüzük ve bilezik kullandıklarını belirtmektedir. Ayrıca Berlin Arkeoloji müzesinde Amazon-İskit sergisinde bulunan bir vazo üzerinde yer alan İskit savaşçısı figürünün pantolon-ceklet takım giydiği görülmektedir.

Görsel 6: Antik vazo üzerine tasvir edilmiş İskit savaşçısı
Kaynak: (Karacalar, 2010: 85).

Bu bağlamda ceket-pantolon takımı ve aksesuarların, Anadolu Amazonlarının at üstünde giydikleri kıyafetleri ve aksesuarları çağrıştırmaktadır. Özel gün ve davetler için tasarlanan bu takım maskülen bir görünüm hâkimdir. Tasarımcı bu giysi ile Amazonların antik dönemde giydikleri giysilerine ve erkeksi güçlerine doğrudan bir gönderme yapmaktadır.

Görsel 7: Apasas 2021 Yaz Couture koleksiyonundan bir fotoğraf
Kaynak: Url 8

Tablo 5: Görsel 7'deki giysinin Barthes'ın anlamlandırma şemasına göre analizi

Gösterge	Düz anlam		Yan anlam Kültürel Kodlar
	Gösteren	Gösterilen	
'Fotoğraftaki kadın' figürü üzerindeki giysiler	1. Küpe	1. İnci taşlı ve metal detaylı kulak kelepçesi olarak adlandırılan (ear cuff) küpe	1.Kolye ve küpede kullanılan inci taşı saflığın, masumiyetinin, üremenin ve statünün simgesi olarak kabul edilir.
	2.Boyunluk (Choker)	2. Parlak yıldız aksesuar detaylı (choker) boyunluk	2. Boyunluğun parlak metalik olması Amazon kadınlarının göz alıcı cazibesinin yanısıra metal madenin nitelikleri olan sağlamlık ve güçlülük özelliklerine sahip oldukları anlamlarını da çağrıştırmaktadır.
	3. Pelerin	3. Şifon kumaşa benzer, beyaz tonlarında üzerinde çeşitli motifler yer alan tel kırma ve dantel teknikleri uygulanmış pelerin	3. Kumaşta kullanılan tel kırma ve dantel teknikleri Türk el sanatlarında kullanılan işleme teknikleridir. Tel kırma tekniğinin Bartın yöresine ait olduğu bilinmekte ve Amazonların anayurdu olan Karadeniz kıyıları ile giyside kullanılan işleme teknikleri arasında ilişki kurulmaktadır.
	4. Etek ve büstiyer	4. Şifon kumaşı anımsatan etek ucu fırfır detaylı, tel kırma ve dantel teknikleri kullanılmış etek ve büstiyer	4. Giyside kullanılan parlak detaylar Amazonları düşmanlara karşı koruyan nazarlık görevindedir.
	5. Saç	5. Ortadan ikiye ayrılan arkadan toplu saç modeli	5. Arkadan bağlamalı saç modeli Antik Yunan dönemi kadınlarının saç modelini temsil etmenin yanısıra feminen ve güçlü kadın kimliğini simgelemektedir.

Kültürel Kodlar ve Giysilerarasılık: Apasas koleksiyonundan seçilen Görsel 7'de yer alan pelerin ve etek takımı incelendiğinde Amazon tanrıçalarının görünümünü çağrıştırmaktadır. Genç kadın kitlesi için tasarlanan bu giysinin, özel gün ve davetlerde giyen kişinin kendisini tanrıçaymış gibi hissetmesini amaçladığı ayrıca giyside kullanılan beyaz renk ile Amazonların saflık masumiyet ve kutsallığına da gönderme yaptığı düşünülebilir. Karacalar'a (2010: 69) göre antik vazolar üzerinde yer alan Amazon kadınlarının tasvirlerinde boyundan bağlamalı ve omuza dökülen desenli bir pelerin giydikleri görülmektedir. Tasarımcı bu giysi ile Amazonların giydikleri pelerinli kıyafetlere gönderme yapmaktadır. Pelerinin ve etek üzerinde Anadolu el işleme teknikleri olan dantel ve Bartın yöresine ait tel kırma teknikleri kullanılmıştır. Böylece bu teknikler ile Anadolu Karadeniz kıyılarında yaşayan Amazon uygarlığına gönderme yapılmaktadır. Lahitler üzerinde yer alan Amazon kadınlarının vücutlarının bazı kısımları açık bir şekilde tasvir edilmiştir. Böylelikle giyside kullanılan şifona benzer kumaşın şeffaflığı, özgürlük, cesaret ve feminenlik yan anlamlarını üretmektedir. Giysi üzerindeki aksesuarlarda kullanılan yıldız formu Wilkinson'a (2021: 288) göre bilgelik ve ruhsal yolun

göstericisidir. Bu bakımdan Apasas koleksiyonunda yer alan bu giysi ile Amazon kadınlarının giysileri arasında doğrudan bir ilişki kurmak mümkündür.

SONUÇ

Moda bireyin giyinme ihtiyacının yanı sıra sosyolojik, psikolojik, kültürel ve tarihi kavramlara göndermeler yapan devingen bir olgudur. Moda sayesinde bireylerin hangi ulusa ve kültüre ait oldukları gibi çeşitli bilgiler elde edilebilir. Çağdaş göstergebilimin öncülerinden biri olan Barthes modayı giysiden ayrı bir yapı olarak değerlendirmenin yanı sıra bireylerin giysi ile toplumsal bir uzlaşmaya varabileceğini de öne sürmektedir. Moda bu yönüyle toplumsal kültüre ayna tutan bir ölçüt olarak benimsenmektedir. Anlam taşıyan ve kendi dışında bir şeyi temsil eden dizgeler birer gösterge olarak kabul edilmekte ve günümüzde bunu göstergebilim alanı incelemektedir. Geniş bir alanı kapsayan göstergebilim, moda alanında gösterge olarak giysiyi ele aldığı anda, giyside yer alan anlam kodlarını ve bu kodların nasıl kurulduğunu, ilişkilerini yorumlayıp, giysiyi yeniden anlamlandırmaktadır. Barthes göstergeleri düz ve yan olmak üzere iki boyutta ele almanın yanı sıra popüler kültür çözümlemelerinden de bahsetmekte böylece anlamlandırmanın kültür ile yakından ilişkili olduğunu öne sürmektedir.

Birçok moda tasarımcısının yanı sıra Zeynep Tosun da tasarımlarında dönemin olgu ve olaylarından, eski uygarlıklardan ve birçok sanatsal biçimden etkilenmiştir. Ayrıca tasarımlarıyla güçlü, ayakları yere basan kadın profiline, etnik kökene vurgu yapmakta ve tasarımlarında kültürel kodları kullanarak yeniden anlamlandırma yoluna gitmektedir. Zeynep Tosun, Apasas; The City Of The Mother Goddess isimli 2021 Yaz Haute Couture koleksiyonunun ilhamını; anaerki, atlı savaşçı bir topluluğa ait göğsüz kadınlar olarak bilinen Amazon uygarlığından ve onların tanrıçalaşmış hikâyelerinden almaktadır. Bu bağlamda Apasas koleksiyonundan seçilen giysiler, Amazon uygarlığına ve Anadolu halk kültürüne gönderme yapması nedeniyle bu çalışmada birer gösterge olarak ele alınmıştır. Çalışmada zengin kültürel kodları içeren 5 adet giysi, Barthes'in anlamlandırma şemasında belirttiği düz (gösteren) ve yan (gösterilen) anlama göre analiz edilmiştir. Ayrıca görseller, Julia Kristeva'nın metinlerarasılık ve Baktin'in söyleşimsellik kuramından yola çıkarak Broden tarafından öne sürülen giysilerarasılık kuramına göre de incelenmiştir. Çalışmanın giysilerarasılık kuramına göre incelenmesinin en önemli nedenlerinden birisi tasarımcının, giysiler ve aksesuarlar yoluyla Amazon uygarlığına ve Anadolu halk kültürüne ait çeşitli kültürel kodlara doğrudan gönderme yapmasıdır. Bu bakımdan koleksiyondaki bir kolye ya da bir işleme başka ve geçmişe ait bir kültürü okumayı gerekli kılmaktadır.

Apasas; The City Of The Mother Goddess isimli koleksiyondan seçilen 5 adet giysi incelendiğinde; Amazon uygarlığı ve kısmen Anadolu halk kültürünün izlerini taşıdığı görülmektedir. Tasarımcının giysilerde kullandığı motif-sembol, kalıp-model, malzeme-teknik ve aksesuarların tesadüfi olarak seçilmediği ve her bir dizgenin Amazon kadınlarının ayrı bir özelliğine hatta mitolojik öyküsüne işaret ettiği görülmektedir.

Barthes'in yan anlam düzeyi çerçevesinde incelenen giysilerin çoğunluğunun beyaz renk tonlarında olması saflık, masumiyet, bekâret ve kutsallık gibi beyaz rengin yan anlamlarını simgelemekte, tasarımcının Amazon kadınlarının bakirelik ve kutsal tanrıça güçleri ile beyaz renk arasında dolaylı yoldan bir bağlantı kurduğu anlaşılmaktadır.

Barthes'in anlamlandırma şemasına göre, kendi varoluş düzeyi dışında bir anlam taşıyan olgu, durum ya da nesnelere derin yan anlamları içerirler. Bu bakımdan tasarımcının, giysi ve aksesuarların genelinde kullandığı (Görsel 2, Görsel 3, Görsel 4 ve Görsel 5) inci taşının, üreme-doğurganlık, saflık, bilgelik ve statü gibi taşıdığı yan anlamlar ile Amazon kadınının özellikleri arasında bir ilişki kurduğu söylenebilir. Yılan figürü ise Anadolu'daki anlamı ile koruyuculuk-tılsımı ifade etmektedir. Görsel 2'deki giyside bulunan yılan sembollerinin, Amazon savaşçıları kötülöklere karşı koruyan bir zırh görevinde kullanıldığı ayrıca yılan figürlü pazıbentte ise Amazon kadınlarının kol gücüne gönderme yaptığı anlaşılmaktadır. Ayrıca giysi üzerindeki (Görsel 3) Hayat ağacı ve ilk çağlarda ana tanrıça figürleri üzerinde görülen eşkenar dörtgen gibi kültürel semboller; Amazonların ölümsüzlük, tanrıya ulaşma, doğurganlık-dişilik gibi özelliklerine de gönderme yapmaktadır. Tasarımcı giysilerde kullandığı bu kodlar ile kültürel sembol ve motiflere tekrar dönüp bakmayı ve bir ölçüde bu kayıp denilebilecek kültürü günümüz modasına yeniden taşımayı amaçlamaktadır. Barthes'in ikinci düzey olarak ele aldığı kültür çözümlemeleri, araştırmada ele alınan 5 görsel üzerinde de oldukça etkilidir. Öyle ki yukarıda söz edilen, Amazon kadınlarına ait maddi ve manevi kültürel verilerin yılan, hayat ağacı, eşkenar dörtgen gibi sembolik unsurları ancak bu kültürel kodları okumak ile anlaşılmaktadır.

Zeynep Tosun'un, Görsel 3 ve Görsel 7'deki giysilerde Kastamonu ve Bartın yörelerine ait Türk işleme sanatlarından; düğüm-püskül bağlama ve tel kırma-sarma tekniklerini tercih ettiği görülmektedir. Tasarımcının Amazon uygarlığının ana yurdu olarak bilinen Karadeniz kıyıları ile giysilerde kullandığı işleme teknikleri

arasında doğrudan bir ilişki kurduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca bu giysiler üzerindeki işlemlerin parlak ve göz alıcı oluşu Anadolu'da kullanılan nazarlık ile ilişkilendirilmekte ve Amazonları düşmanın görüşünü engelleyecek koruyucu bir zırh olarak temsil etmektedir. Bu bağlamda tasarımcının giysiler üzerinde kullandığı süsleme teknikleri ve kültürel kodlar geçmiş uygarlıklardan günümüze yansıtılan kültürel bir aktarımın göstergesi olarak okunabilir.

Görsel 2, Görsel 4 ve Görsel 7'deki giysiler günlük giyimden ziyade özel gün ve davetler için tasarlanmış özel giysilerdir. Görsel 4'te kullanılan ay ve kemer aksesuar detayları Amazon kraliçesi Hippolyte'in mitolojik öyküsünü ve tanrıça Kibele ve Artemis'i çağrıştırmaktadır. Ayrıca giysilerde kullanılan tam boy bacak yırtmacı antik dönem lahitler üzerindeki yarı çıplak Amazon kadını ile doğrudan bağlantı kurmaktadır. Bu bağlamda tasarımcı Amazon kadınının dişi ve feminen özelliklerinin yanı sıra Amazon kraliçelerinin mitolojik öykülerine doğrudan ve dolaylı yoldan gönderme yapmaktadır. Tasarımcı adeta bu giysileri taşıyan kişilerin kendilerini kraliçe ya da tanrıçaymış gibi hissettirmeyi de amaçlamıştır. Giysilerdeki geçmiş kültürlere ait bu göstergeleri, bugün ve geçmiş arasında kurulan bağı anlamak, giysilerarasılık kavramı üzerinden yeniden bir okumayla mümkündür.

Barthes'e göre giysi, anlam aktaran dizimlerden meydana gelmektedir. İncelenen görsellerin çoğunda uyum sağlayan ve dizim oluşturan aksesuarlara sıklıkla rastlanmaktadır. Görsellerin çoğunda tasarımcının dizim oluşturmada kullandığı sandalet modeli ve bazı giysilerde görülen drape ve büzgü detayları ile Antik Yunan uygarlığının giyim anlayışına gönderme yaptığı anlaşılmaktadır. Görsel 5'te bulunan ceket-pantolon takımında ise diğer giysilerden farklı olarak Amazonların erkeksi gücüne vurgu yapmakta ve maskülen bir görünüm sergilemektedir. Görsel 6'da Antik vazo üzerinde yer alan İskit savaşçısı figürü ile tasarımcının ceket-pantolon takımı arasında doğrudan bir ilişki kurulduğu görülmektedir. İncelenen görsellerde kadın figürlerinde kullanılan önden iki yana ayrılmış arkadan toplu saç modeli Yunan kültürüne ait saç modeli ile ilişkilendirilmiştir.

Sonuç olarak; Barthes'in anlamlandırma şemasında belirttiği gösterge-kültür arasındaki etkileşim bu çalışmada sıklıkla görülmektedir. Ayrıca Broden'in geliştirdiği giysilerarasılık kuramına göre tasarımcı Apasas koleksiyonunda Antik Yunan ve Amazon uygarlığının giyim anlayışı ile Amazonların mitolojik öykülerden esinlenerek o dönemlere ait giysileri günümüz modasına uyarlayarak kültürel bir aktarım gerçekleştirmiştir. Apasas koleksiyonunda tarihin en güçlü kadın modeli olan Amazonları tercih etmesinde kendi öz yaşamına göndermeler yaptığı da düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

1. Aktulum, K. (2019a). "Metinsel Türsellik ve Moda Metinlerarasılık-Giysilerarasılık-Üstgiysisellik", Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 21(21): 1-37.
2. Aktulum, K. (2019b). "Moda ve Metinlerarasılık I: Roland Barthes'ın Moda Dizgesi", https://www.researchgate.net/publication/332100352_ROLAND_BARTHES_VE_MODA_DIZGESI/links/5c9fc1bc299bf11169521052/download (Erişim:10.05.2022).
3. Alp, K. Ö. (2009). Orta Asya'dan Anadolu'ya Kültürel Sembollere Giriş, Eflatun Yayınevi, Ankara.
4. Ateş, M. (2001). Mitoloji ve Semboller, Milenyum Yayınları, İstanbul.
5. Bağdatlı Çam, F. (2015). "Avrasyalı Atlı-Savaşçı Kadınlar: Amazonlar'ın Gerçekliği Üzerine Yeni Gözlemler", Höyük Dergisi, (8): 71-94.
6. Barthes, R. (1979). Göstergebilim İlkeleri (Çev.: Berke Vardar& Mehmet Rifat). Kültür Bakanlığı, Ankara.
7. Bayburtlu, Ç. & İşgören, A. N. (2021). "Prada SS 2018 Koleksiyonu Örneğinde Pop Sanat İlişkisi", İdil Dergisi, (83): 985-1002. DOI: 10.7816/idil-10-83-01.
8. Bircan, U. (2013). "Roland Barthes ve Göstergebilim", Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi 13 (26): 17-41.
9. Blank, H. (1999). Eski Yunan ve Roma'da Yaşam (Çev.: İslam Tanrıcut). Arion Yayınları, İstanbul.
10. Çakmaköğlü-Kuru, A. (2020). "Türk Mimarisinde Çapraz "X" Motif ve İkonografisi", Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(4): 1694-7215.
11. Çelik, B. (2021). "Hellenistik Dönem Batı Anadolu Tapınakları Işığında Amazon Mitolojisi", Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
12. Demirdağ, M. F. (2017). "Anatanrıça İkonografisi ve Anaerkillik", Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1(1): 6-18.

13. Durmuş, İ. (2008). İskitler (Sakalar), Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara.
14. Erhat, A. (1966). Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul.
15. Erkman, F. (1987). Göstergebilime Giriş, Alan Yayıncılık, İstanbul.
16. Eyüboğlu, Z. İ. (1987). Anadolu İnançları Anadolu Mitolojisi, Geçit Kitabevi, İstanbul.
17. Fiske, J. (2003). İletişim Çatışmaları (Çev.: Süleyman İrvan), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
18. Gökova, Ş. (1974). Anadolu Efsaneleri, Bilgi Yayınevi, İstanbul.
19. Guiraud, P. (1994). Göstergebilim (Çev.: Mehmet Yalçın), İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
20. Güngör, A. (2020). “Kültürel Anlatılarda Amazon Kadını: Hareketli Bir Çizgi Roman Uygulaması”, Sanatta Yeterlilik Tezi, Hacettepe Üniversitesi/Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
21. Herodotos (1973). Herodotos Tarihi (Çev.: Müntekim Ökmen), Remzi Kitabevi, İstanbul.
22. İnternet Url 1: <https://www.trendus.com/fotohaber/zeynep-tosunun-ilhamini-mitolojiden-alan-2021-yaz-couture-koleksiyonu-apasas-44723> (Erişim: 20.04.2022).
23. İnternet Url 2: <https://zeyneptosun.com/tr/biyografi/> (Erişim: 20.04.2022).
24. İnternet Url 3: <https://www.youtube.com/watch?v=16gVyQzxQek> (Erişim: 20.04.2022).
25. İnternet Url 4-5-6-7-8 <https://zeyneptosun.com/tr/collections/apasas-haute-couturee> (Erişim: 25.04.2022).
26. Karacalar, A. (2010). Amazonlar ve Anaerkinin Çılgılığı, İnkılap Kitabevi Yayınları, İstanbul.
27. Oral, E. (2014). “Anadolu’da Ana Tanrıça Kültü”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, (8):154-164.
28. Özdemir, G. (2020). “Christian Dior’un New Look Akımı Corolle Koleksiyonu İçerisindeki Bar Modelinin Göstergebilim Çözümlemesi”, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, 26(45):580-587. DOI: 10.35247/ataunigsed.753369.
29. Pekiş, T. (2011). Amazonlar, Anonim Yayıncılık, İstanbul.
30. Rıfat, M. (2009). Göstergebilimin Abc’si, Say Yayınları, İstanbul. <https://docplayer.biz.tr/7237445-Gostergebilimin-abc-si.html> (Erişim: 30.04. 2022).
31. Tanyer, S. & Alp, Ö. K. (2020). “II. Dünya Savaşı Dönemi Vogue Dergi Kapaklarındaki Kadın İmgesi ve Giyim Anlayışı Üzerine Göstergebilimsel Bir Çözümleme”, Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 13(32), 1539-1557. DOI: 10.12981/mahder.784256.
32. Turan, Ş. (2014). Türk Kültür Tarihi, Bilgi Yayınevi, Ankara.
33. Uzoğlu, S. (1999). “Kurumsal Kimlik ve Anlambilim Çerçevesinde Vakko Örneği”, Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
34. Vardar, B. (1999). XX. Yüzyıl Dilbilimi, Multilingual Yayınları, İstanbul.
35. Waquet, D. & Laporte, M. (2011). Moda (Çev.: Işık Ergüden), Ankara, Dost Kitabevi.
36. Wilkinson, K. (2021). Semboller ve İşaretler (Çev.: Seda Toksoy), İstanbul, Alfa Yayınları.